

щодо його застосування та, в першу чергу, відповідальність за порушення спричинені його використанням.

Список використаних джерел

1. Карчевський М.В. Право роботів, або робот з правами // [Електронний ресурс] – Режим доступу :<http://ukrainepravo.com/scientific-thought/naukovadumka/pravo-robotiv-aborobot-z-pravami>.
2. Радутний О. Е. Суб'єктність штучного інтелекту у кримінальному праві: юрид. журнал Право України. – 2018 № 1, ст. 123-136.
3. Коваль М. Электронная личность: зачем ЕС обсуждает права роботов // [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.eurointegration.com.ua/rus/experts/2017/01/24/7060539/>.

Ключові слова: кримінальне право, кримінальна відповідальність, штучний інтелект, електронна особа, робототехніка.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Тавлуй О. В.

***Шидловська Ірина Юріївна,
Гавенко Анастасія Олексіївна***

студентки 4-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ВІДПОВІДНІСТЬ ПСИХІЧНОГО БІОЛОГІЧНОМУ ВІКУ НЕПОВНОЛІТНІХ В СУЧАСНИХ РАМКАХ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Вік – багатопланове поняття, вивченням якого займаються різні науки, зокрема: медицина, психологія, філософія, кримінальне право і кримінологія. Вік у кримінальному праві розглядають як ознаку суб'єкта злочину. У кримінальному законі України ми не можемо знайти норми, що чітко визначають поняття віку, а лише посилання на межі настання кримінальної відповідальності. Але беручи до уваги новий проект Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо захисту дітей від сексуальних зловживань та сексуальної експлуатації (№ 2016) маємо приділити більше уваги питанню віку. У зв'язку з розвитком суспільства в цілому та окремих індивідів, ми вважаємо актуальним переглянути відповідність законодавчо закріпленого віку кримінальної відповідальності фактично існуючому віку неповнолітніх в Україні, враховуючи різницю між біологічним та психологічним віком.

Деякі науковці вважають, що вік складається з таких елементів: а) функціональний вік; б) патологічний вік; в) психологічний вік. В свою чергу, психологічний вік — це об'єктивна, хронологічна, історично мінлива та історична зафіксована стадія розвитку індивіду в онтогенезі [3, с. 471].

Теоретичним дослідженням різних аспектів кримінально-правової диференціації віку особи приділяли увагу такі вчені, як, О. Зайцев, Н. Мирошниченко, А. Павловська, Д. Бараненко, Н. Юзікова, М. Вовк, В. Бурдін, Т. Іванюк, Т. Гончарова, О. Гришко, В. Гришук, С. Денисов, М. Короленко, Р. Максимович, В. Мороз, В. Павлов, Т. Приходько, А. Строган, В. Терентьев.

Розглядаючи це питання, ми дійшли висновку, що законодавче визначення віку суб'єкта злочину обмежується лише кількісним визначенням мінімальної вікової межі, з якої може наставати кримінальна відповідальність. Ми розуміємо, що необхідність встановлення мінімального віку кримінальної відповідальності пояснюється тим фактом, що людина далеко не з моменту народження стає здатною усвідомлювати соціальну сутність своїх вчинків. Але маємо привести приклад меж віку кримінальної відповідальності в інших країнах: США — 16 років, Франція — 13 років, Японія — 14 років, ФРН — 14 років, Англія — 10-17 років (за різними складам злочинів), Фінляндія — 15 років [2, с. 170]. Тому постає питання чи є доцільними встановлені в Україні вікові обмеження?

КК України формулює межі притягнення до кримінальної відповідальності: 16 років (ч. 1 ст. 22) та понижену 14 років за вчинення ряду злочинів, у ч. 2 ст. 22 наведений вичерпний перелік цих злочинів.

Відомий науковий діяч А.А. Байбарін каже про існування критеріїв встановлення мінімальної вікової межі на підставі декількох чинників: досягнення особою інтелектуальної і вольової зрілості у сфері відносин, що регулюються кримінальним законом; здатність неповнолітньої особи до адекватного сприйняття покарання як неминучого наслідку вчиненого ним діяння; здатність неповнолітнього до винної відповідальності.

І. Ковальчук вважає, що основними критеріями для зниження віку відповідальності є а) рівень розумового розвитку неповнолітньої особи, що полягає в усвідомленні фактичних ознак та суспільній небезпечності злочинів; б) значну розповсюдженість цих злочинів; в) значну суспільну небезпечність (тяжкість) більшості з цих злочинів. На нашу думку, при складанні переліку злочинів, що передбачені ч. 2 ст. 22 КК України, законодавець керувався, перш за все, соціально-психологічною оцінкою особи неповнолітнього [1, с. 147].

У порівнянні з КК 1960 р., сучасний КК України у пунктах, що визначає відповідальність з 14 років значно розширений. Він включає злочини, передбачені в 37 статтях (попередній КК називав 28 статей).

«Найбільше діти вчиняють майнові злочини, тобто це крадіжки, грабунки, ну і зараз підлітки беруть участь навіть у розбоях. Якщо в 2014 році 31 пограбування вчинили підлітки, то в 2015 році – 92. Якщо розбоїв у 2014 було вчинено 11, то в 2015 – 22» – розповіла керівник дитячої поліції у Києві Лариса Зуб.

Зміни в вікових рамках, та розширенні злочинів, що підпадають під ці межі розглядаються з огляду на світові зміни розвитку дітей, формування їх психічного здоров'я, що зумовлено швидкими темпами зростання, суспільними змінами, кількістю інформації та доступу до неї. Безкарність, безгрошів'я, проблеми у родині спонукають дітей до швидшого дорослішання. Співробітники правоохоронних органів визнають, що: злочинність стрімко молодшає. Якщо раніше на кримінал наважувались 16-літні, то тепер все частіше ловлять навіть 11-річних. Статистика показує, що середній вік початку статевого дозрівання значно знизився з 1840-х років, зменшуючись приблизно на 4 місяці в десятиліття.

В науці сформовано багато різних точок зору, щодо поняття віку. Законодавець, встановлюючи вік кримінальної відповідальності, враховує дані медицини, психології, педагогіки та інших наук, а також виходить з типових для більшості підлітків умов їхнього розвитку і формування на різних стадіях життєвого шляху. Вік, саме як кримінально-правова категорія – це встановлена кримінальним законом кількість часу прожитого особою, а також ступінь її психологічного, фізіологічного, і соціального розвитку, що характеризує можливість особи усвідомлювати суспільну небезпеку своїх дій та керувати ними. Але в рамках тенденцій розвитку світу, вважаємо, що доцільніше переглянути ці встановлені вікові рамки для України, з метою кращого функціонування кримінального законодавства, та відповідності сучасним реаліям.

Список використаних джерел

1. Кримінальне право України. Загальна частина: Підручник / За ред. М. І. Мельника, В. А. Клименка.- К.: Юридична думка, 2004. – 352 с.
2. Сапожнікова О. Проблемні питання, що пов'язані із встановленням віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність/ О. Сапожнікова // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2007. – Випуск 45. – С. 170-180.
3. Скоткіна В.П. Вік людини // Юридична енциклопедія: в 6 т. / редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К.: Укр. енцикл., 1998. – Т. 1: А-Г. – 672 с., с. 471.

Ключові слова: статева зрілість, біологічний критерій, вік сексуальної згоди, особа, яка досягла шлюбного віку, вікова межа.

Науковий керівник: асистент Кедик В. П.